

D44 1978

1978, 11. březen, Praha. – Dopis Federálnímu shromáždění ČSSR, generálnímu prokurátorovi ČSSR, České národní radě a ministru spravedlnosti ČSR žádající o přešetření soudního i mimosoudního stíhání šesti stoupenců Charty 77.¹

Vedeni pocitem spoluodpovědnosti za dodržování základních lidských práv v naší zemi usilujeme již více než rok o naplnění a realizaci těch závazků, které československé státní orgány na sebe převzaly ratifikací mezinárodních dokumentů publikovaných ve *Sbírce zákonů ČSSR* článku 120 dne 13.10.1976. V této činnosti jsme neustali, ani když se naše úsilí setkalo s odmítavým postojem a mnohdy i represí ze strany oficiálních míst. Vytvořila se tak situace, kdy se na Chartu 77 obracejí občané z různých míst republiky se žádostmi o pomoc v případech osobních křivd či bezpráví a očekávají nápravu, kterou se jim nepodařilo dosáhnout žádnou jinou cestou. Velice si vážíme této důvěry, nemáme však zákonnou možnost komplexně přešetřovat takové případy a zjednat nápravu.

Rozhodli jsme se proto, že budeme žádat příslušné státní orgány o přešetření případů, u nichž se na základě nám dostupné dokumentace domníváme, že došlo k porušení platného právního řádu. Chceme tak činit veřejně, aby občané naší země mohli sledovat toto úsilí a aby se dle svých sil a možností mohli spolupodílet na zjednání nápravy. Chceme, aby v naší zemi nebyly „neznámé“ případy porušení zákonů, aby lidé věděli, že o každém příkoří, třeba způsobeném místními orgány, které se stane jim nebo jejich spoluobčanům, se bude vědět, že nebude zapomenuto.²¹

V tomto dokumentu dáváme státním orgánům i veřejnosti k dispozici informace o případech soudního i mimosoudního postihu proti šesti občanům. Ani jeden z nich nebyl signatářem Charty 77. Pět z nich však bylo postiženo v souvislosti s ní – a jeden z nich již nežije.

Pro autorství Prohlášení Charty 77 nebyl formálně trestněprávně obviněn a vězněn žádný z jeho mluvčích nebo těch, kteří svůj souhlas s jeho obsahem stvrdili svým podpisem. Je tomu tak proto, že ani přes veškeré úsilí se nepodařilo v obsahu Charty najít nic, co by bylo možné označit za trestné. O to více se nás dotýká trestní stíhání a věznění našich spoluobčanů za projevy solidarity s Chartou, za přechovávání jejího prohlášení a ostatních dokumentů anebo za snahu seznámit s jejich obsahem nejbližší veřejnost. Míra této represe svědčí o snaze některých státních míst znemožnit, aby se obyvatelstvo začalo chovat jako obec plnoprávných občanů, která se chce mimo jiné seznámit i s dokumentem, proti němuž oficiální místa i masové sdělovací prostředky vedly nevybíravou a ostudnou kampaň a který přitom musel být všemi povinně odsuzován. Odsuzovaný text však musel zůstat textem přísně tajným a zakázaným.

Koncem roku 1977 prohlásil předseda československé vlády JUDr. Lubomír Štrougal na tiskové konferenci uspořádané u příležitosti jeho cesty do Rakouska ve Vídni, že v souvislosti s Chartou 77 nebyl a nebude nikdo trestně postižen. Nevylučujeme možnost, že předseda vlády nebyl přesně informován, avšak podle našich informací, které dále uvedeme, tomu tak není.

Okresní soud v Liberci odsoudil dne 24. července 1977 (čj. 1 T 409/77) Miroslava Černého, narozeného 20.4.1930, k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání tří let. Podle obžaloby, zastoupené okresním prokurátorem JUDr. Josefem Turkem, se M. Černý dopustil toho, že „...při příležitosti ilegálního rozšiřování pomlouvačného pamfletu Charta 77 vlastnoručně napsal nejméně 12 letáků. V těchto letáčích po uvedení citátu Františka Palackého a výzvě k žádosti o zveřejnění pamfletu použil hrubé výroky o vládě ČSSR v tom směru, že se vláda bojí Chartu uveřejnit, neboť se ví, že by získala miliony stoupenců a národ by viděl, jaké z občanů dělá otroky.“

Miroslav Černý v průběhu vyšetřování i před soudem důrazně popřel, že uvedené letáky napsal a vyvěsil v ulicích Liberce. Byl přesto odsouzen na základě tzv. nepřímých důkazů – při domovní prohlídce byly u něho zabaveny dvě tuby černého fixu a napínáčky, dále výpisky z díla Františka Palackého a některé materiály Charty 77. Dále mu bylo prokazováno, že má zájem o „štva vé vysílání stanice Svobodná Evropa“ a na základě posudku Kriminálního ústavu v Praze bylo „zjištěno, že je pravděpodobné, že obžalovaný je pisatelem hanlivých nápisů“. „Výslechem občanů, kteří zahlédli muže vylepujícího plakáty,“ praví se dále v rozsudku, „byl zjištěn popis, který se rámcově shoduje s popisem osoby obžalovaného, s přihlédnutím k nepřesnostem vzniklým při nedostatečném osvětlení, způsobu oděvu nebo i vlivem úleku těchto svědků.“

Soudní řízení proběhlo s vyloučením veřejnosti. Mohli se ho zúčastnit pouze dva nejbližší příbuzní M. Černého, kteří mimo jiné uvádějí, že ani jeden ze dvou svědků při konfrontaci M. Černého nepoznal. Tyto skutečnosti stačily libereckému soudu (senát ve složení: JUDr. Milada Rosenbergová – předsedkyně, Vladislav Hurýn a Vladislav Šefra – přísedící) k tomu, aby M. Černého uznal vinným z trestného činu pobuřování podle § 100 odst. 1 a 3 trestního zákona a odsoudil jej ke třem letům vězení.³

Miroslav Černý je nyní ve výkonu trestu v Plzni-Borech za zcela nehumánních podmínek – od roku 1956 trpí těžkou poúrazovou epilepsií, avšak vězeňský lékař mu odmítl předepsat léky, které s touto diagnózou musí užívat již dvacet let. V důsledku toho se mu ve vězení obnovily epileptické záchvaty. Za to, že se domáhal léků, byl i kázeňsky potrestán, např. mu byl odepřen balíček od příbuzných, na který má jako vězeň nej-mírnější – I. nápravné skupiny – nárok jednou za tři měsíce, a jsou mu zadržovány i dopisy od příbuzných.

Dne 15. a 16. listopadu 1977 probíhalo v Plzni hlavní líčení v trestní věci Františka Pitora a Aleny Klímové.

František Pitor, narozený 19.7.1923 ve Znojmě, byl za druhé světové války za svoji činnost v odboji odsouzen k trestu smrti. Po náletu se mu podařilo utéci z vězení. V padesátých letech byl za svoji válečnou činnost znovu odsouzen – tentokrát na doživotí. V roce 1960 byl amnestován. Ve stejném období v padesátých letech byla vězněna i jeho manželka, sestra a bratr.

Alena Klímová je civilní zaměstnankyně čs. armády, kde pracuje jako knihovnice. Je jí 25 let.

Žaloba je viní z toho, že si z vysílání Hlasu Ameriky natočili na magnetofonový pásek text Charty 77 a pak ji v několika kopiích přepsali na psacím stroji. Dále byli obžalováni, že text Charty 77 rozmnožili asi v 80 kopiích na ormigu a na psacím stroji rozepsali další materiály (dopis akademika Kolmana L. Brežněvovi, text prof. Jana Patočky „Co můžeme očekávat od Charty 77“). Chartu 77 rozšiřovali mezi svými známými. V procesu bez účasti veřejnosti byl František Pitor odsouzen za trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 a 3 trestního zákona ke třem letům vězení nepodmíněně a Alena Klímová za tentýž trestný čin k jednomu roku vězení – též nepodmíněně. Oba se proti rozsudku odvolali. Krajský soud v Plzni zamítl dne 23.12.1977 jejich odvolání jako nedůvodné.⁴

Dne 19. prosince 1977 byl obviněn z trestného činu pobuřování podle § 100 trestního zákona a z trestného činu ohrožování politického a morálního stavu jednotky podle § 208 trestního zákona evangelický duchovní Miloslav Lojek,⁵ t. č. příslušník čs. armády. Od uvedeného dne byl držen ve vyšetřovací vazbě v ruzyňské věznici.

Miloslav Lojek, narozený 6.1.1949 v Mladé Boleslavi, působil po absolvování evangelické bohoslovecké fakulty v Praze jako evangelický duchovní v Kralovicích u Plzně. Nepůsobil tam dlouho. Jeho vystoupení na dvou veřejných schůzích, na kterých se občané měli vyjádřit k celkové situaci v obci a podat návrhy na řešení místních problémů, mělo za následek důtku od MNV v Kralovicích a vzápětí – na podzim 1975 – mu okresní tajemník pro věci církevní odňal státní souhlas k výkonu funkce duchovního. Miloslav Lojek se proto přestěhoval i s manželkou do Oloví u Sokolova, kde nastoupil jako dělník v plynárně ve Vřesové. Zde pracoval až do nástupu vojenské základní služby.

Miloslav Lojek je obviněn z toho, že dával vojákům základní služby Chartu 77 a její další prohlášení. Tyto materiály útočí – podle tvrzení vyšetřovacích orgánů – na socialistické společenské a státní zřízení a skutečnost, že Miloslav Lojek se zřejmě před svými kolegy-vojáky netajil se svým přesvědčením a vírou, je nyní kvalifikována jako pobuřování a ohrožování politického a morálního stavu jednotky. Dne 9. března 1978 byl v Plzni odsouzen na 18 měsíců nepodmíněně.⁶

Svá vysokoškolská studia v zahraničí zahájil Zdeněk Hanus z Opavy v necelých dvaceti letech. Byl k nim vybrán jako talentovaný matematik a po přípravném ročníku v ČSSR odešel roku 1976 studovat matematiku na univerzitě v Charkově v Sovětském svazu.

Jeho studijní výsledky byly vynikající – díky této skutečnosti a možná i pro dělnický původ rodičů byly u Zdeňka Hanuse tolerovány po jistou dobu i jeho nekonformní názory a snaha podrobovat všeobecně přijímané pravdy diskusním rozborům.

Na veřejné stranické schůzi československých studentů v Charkově bylo začátkem roku 1977 za přítomnosti čs. generálního konzula z Kyjeva hlasováno o prohlášení, které odsuzovalo a zavrhovalo Chartu 77. Zdeněk Hanus hlasoval jako jediný proti s odůvodněním, že nebyl s obsahem zavrhaného dokumentu seznámen. Důsledkem tohoto hlasování bylo rozhodnutí ministerstva školství, kterým byl Zdeněk Hanus z dalšího studia vyloučen. Ani po návratu do Československa se mu však nepodařilo pokračovat ve studiu na některé z místních škol. Mnohokrát se odvolal, naposledy i ke Kanceláři prezidenta republiky, ale bezvýsledně. 26. září 1977, když obdržel povolávací rozkaz k výkonu základní vojenské služby, spáchal Zdeněk Hanus sebevraždu.

Ing. Zbyněk Čeřovský, narozený 13.7.1931 v Hořicích, působil až do roku 1969 ve velitelských funkcích vojenského letectva. V souvislosti se vstupem vojsk pěti zemí Varšavské smlouvy na území ČSSR byl z armády propuštěn a pracoval u n. p. Plynostav Pardubice. Od roku 1974 pracoval jako stavbyvedoucí na stavbě horkovodu Komořany-Chomutov. Před volbami v říjnu 1975 byl orgány chomutovského SNB zatčen a uvězněn. Důvodem vazby bylo obvinění, že údajně strhl z nástěnky na stavbě pětícípou hvězdu. V průběhu vyšetřování byla hrubým způsobem omezována jeho práva, zejména mu byl po dobu osmdesáti tří dnů v rozporu s trestním řádem znemožňován styk s obhájkyň, obhájkyň nebyla zvána k vyšetřovacím úkonům, obviněnému nebyl umožněn ani písemný styk s rodinou. Na tyto skutečnosti ing. Čeřovský upozorňoval ve svých stížnostech z vazby adresovaných Federálnímu shromáždění, České národní radě a dalším ústavním orgánům, aniž byla zjednána náprava.

Soudní líčení se konalo 18.1.1977 v Chomutově. Skutkovou podstatu, která spočívala v tom, že ing. Čeřovský při kontrole stavby zjistil, že na nástěnce vedle sebe visely spoře oblečené slečny a bílá pětícípá hvězda (bez znaku), a proto z nástěnky hvězdu odstranil, což prokurátor označil za výtržnictví podle § 202 trestního zákona. V průběhu líčení nebyl trestný čin prokázán. Ing. Čeřovský prokázal, že v den označený svědky (6.10.1976) na stavbě vůbec nebyl (šlo o jiný den), žádný ze svědků se na nic nepamatoval a dokonce před soudem jeden z nich prohlásil, že jejich výpovědi byly v průběhu vyšetřování vyšetřovacími orgány upraveny. Soud ing. Čeřovského zprostil obžaloby. Přítomný prokurátor však podal proti rozsudku odvolání a dokonce i stížnost proti propuštění z vazby, takže ing. Čeřovský, ač zproštěn viny, znovu putoval do vězení, kde zůstal až do 8. února 1977, kdy pohrozil, že bude-li vazba pokračovat, zahájí hladovku.

Zprošťující rozsudek byl však dne 21.2.1977 Krajským soudem v Ústí nad Labem zrušen a tak byl ing. Čeřovský dne 6.4.1977 souzen znovu. Senátu okresního soudu v Chomutově tentokrát osobně předsedal předseda okresního soudu, žalobu zastupoval

okresní prokurátor. V průběhu dokazování kupodivu došlo k tomu, že svědkové si vzpomněli na to, na co si při svém prvním projednávání nepamatovali, dokonce si vzpomněli, že ing. Čeřovský „zneuctil jejich nástěnku“ již 5.10.1976. Později se však prokázalo, že tentokráte dne 5.10.1976 na stavbě nebyli přítomni svědkové. Přesto byl ing. Čeřovský odsouzen k trestu odnětí svobody na pět měsíců. Proti rozsudku se tentokráte odvolal odsouzený, avšak Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudek potvrdil.

Postup trestních orgánů, jehož výsledkem je věznění Miroslava Černého, Františka Pitora, Aleny Klímové, Miloslava Lojka a ing. Zbyňka Čeřovského, je v příkrém rozporu s platným právním řádem. Soudní líčení proti nim jsou konána s praktickým vyloučením veřejnosti. K dlouhodobým trestům vězení jsou odsuzováni lidé za rozšiřování textů, jejichž obsah prokazatelně není trestný a jejichž údajná trestná činnost v některých případech nebyla ani prokázána. Již v úvodu tohoto dokumentu jsme zdůraznili, že za autorství Charty 77 a dalších materiálů Charty nebyl nikdo odsouzen. Podle platného právního řádu není trestné rozšiřování textů, jejichž obsah samotný trestný není. Musíme proto považovat trestní stíhání výše uvedených občanů za jednání, které je v rozporu s článkem 28 Ústavy a s článkem 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, neboť zbavuje občany práva na vyjádření vlastních názorů, zbavuje je práva na svobodné přijímání a šíření informací, zbavuje je práva jednat jako občané. V případě Miloslava Lojka chceme rovněž zdůraznit, že občanská práva a svobody platí v plném rozsahu i pro příslušníky československé armády, a to včetně práva na svobodu přesvědčení a projevu, práva na přijímání a rozšiřování informací a myšlenek.

Nechceme a nemůžeme mlčet k případům, které sice jednou budou opět označeny jako justiční omyly, ale teď představují neodčinitelnou újmu na osobní svobodě našich spoluobčanů. Žádáme proto se vším důrazem, aby tyto a další oběti represivního aparátu byly bezodkladně propuštěny z vězení, vynesené rozsudky aby byly cestou mimořádných opravných prostředků revidovány a aby proti osobám, které za porušování platného právního řádu nesou odpovědnost, byl vyvozen příslušný postih. Zákonodárné orgány pak žádáme, aby normotvornou cestou zajistily uvedení našeho právního řádu do souladu s přijatými mezinárodními závazky, jak jsme to nastínili v dokumentu Charty č. 15.⁷

prof. dr. Jiří Hájek, DrSc., Marta Kubišová, dr. Ladislav Hejdánek

mluvčí Charty 77

^ čsds, sb. Charta 77. – strojopis, průpis.

¹ *V některých strojopisných opisech a v Informacích o Chartě je dokument uveden pod názvem O každém příkoří se bude vědět a nebude zapomenuto.*

² *Dne 27. dubna 1978 byl založen Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS): „V duchu poslání Charty 77 a v souladu s její snahou podporovat vznikání užších pracovních společenství zaměřených k jejím dílčím úkolům, rozhodli jsme se – po několika měsících*

předběžné práce – ustavit Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných. Cílem tohoto výboru je sledovat případy osob, které jsou trestně stíhány či vězněny za projevy svého přesvědčení nebo které se staly oběťmi policejní a justiční svévole. Budeme s těmito případy seznamovat veřejnost i úřady a podle svých možností pomáhat postiženým osobám. Chceme při tom spolupracovat s každým, u nás i v zahraničí, kdo projeví o spolupráci zájem. Žádáme zároveň občany, aby nás (nejraději osobně) na takové případy upozorňovali. Věříme, že působení našeho výboru přispěje k tomu, aby lidé nebyli nespravedlivě pronásledováni a vězněni.“ Prohlášení podepsali s uvedením svých adres a členy VONS byli: Rudolf Battěk, Otta Bednářová, Jarmila Bělíková, Václav Benda, Jiří Dienstbier, Václav Havel, Přemysl Janýr, Elzbieta Ledererová, Václav Malý, Ivan Medek, Dana Němcová, Ludvík Pacovský, Jiří Ruml, Gertruda Sekaninová-Čakrtová, Anna Šabatová, Jan Tesař a Petr Uhl. Dodatečně se členem výboru stal Ladislav Lis. Informace o Chartě, roč. 1 (1978), č. 6, s. 2. Podrobněji ve Sdělení č. 12, tamtéž, roč. 1 (1978), č. 8, s. 1-5 a Právo a nespravedlivost očima Petra Uhla, Praha 1998, s. 46-48. V prosinci 1979 se VONS stal členem Mezinárodní federace pro lidská práva (FIDH) a L. Lis jejím místopředsedou.

³ *O případu M. Černého viz Informace o Chartě 77, roč. 1 (1978), č. 6, s. 9, č. 10, s. 34 a č. 11, s. 14. M. Černého podpořilo 14 libereckých občanů, kteří 14. 3. 1978 zaslali generálnímu prokurátorovi ČSSR žádost o přešetření a obnovu soudního řízení.*

⁴ *Srv. Thoma, Jan: František Pitor odsouzen za rozšiřování Prohlášení Charty 77. In: Informace o Chartě, roč. 1 (1978), č. 2, s. 3.*

⁵ *Trojan, J.: Causa M. Lojek. In: Listy, roč. 8 (1978), č. 3-4, s. 69-70.*

⁶ *Chybný údaj. M. Lojek byl odsouzen na 15 měsíců nepodmíněně.*

7 Viz D42 (8. 2. 1978). Za osvobození čs. politických vězňů a dodržování mezinárodních paktů se angažovali spisovatelé, umělci a vědci ze Západu, sdružení v Mezinárodním výboru pro podporu Charty 77. V relaci Rádía Svobodná Evropa 29. 3. 1978 citoval Sláva Volný dopis čtyř západoněmeckých spisovatelů prezidentu Husákovi: „Podle zprávy, která přišla z Paříže, obrátili se v úterý čtyři západoněmečtí členové Mezinárodního výboru pro podporu Charty 77, který byl v Paříži ustaven krátce po uveřejnění prvního dokumentu Charty, telegraficky s naléhavou výzvou na prezidenta Československé republiky Gustáva Husáka, aby a mnestoval politické vězně. V telegramu, který je podepsán nositelem Nobelovy ceny za literaturu Heinrichem Bollem, Maxem Frischem, Gunterem Grassem a Carlem Schmidtem se praví, že takové humánní gesto by usnadnilo Husákova jednání v Bonnu příští měsíc a v celém světě by bylo jistě oceněno jako příspěvek k mezinárodní spolupráci a zabezpečení občanských práv. V telegramu jsou pak uvedena jména vězňů, za jejichž propuštění se čtyři významné západoněmecké osobnosti zejména zasazují. Jde o Jiřího Lederera, Otu Ornesta, Ivana Jirouse, Aleše Březinu, Vladimíra Laštůvku, Aleše Macháčka, Františka Pitoru, Alenu Klímovou, Miroslava Lojka a Miroslava Černého. Jen pro informaci připomeňme, že dalšími členy již zmíněného Mezinárodního výboru pro podporu Charty 77 jsou americký spisovatel

Saul Bellow, britský spisovatel Graham Greene, britský dramatik českého původu Tom Stoppard a jeden z představitelů francouzské socialistické strany Gilles Martinet." ÚSD , sb. RFE, pol. blok S-297, 29. března 1978.

Plné znění: In: Charta 77. Rok 1978. Samizdatový sborník, s. 33-36 • Informace o Chartě77, roč. 1 (1978), č. 4, s. 10-13 • Americké listy, č. 14 (7. dubna 1978), s. 3, 5 • ÚSD, sb. RFE, pol. blok S-298 (30. března 1978).

Zkrácený text: Listy, roč. 8, č. 5 (září 1978), s. 88-90.